

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Column: Van Stoommachines tot AI. De onveranderlijke angst voor het nieuwe

Auteur: Merleau Neuféglise

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 46.2, 41-42.

©2024 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

ISSN 0165-7518

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

VAN STOOMMACHINES TOT AI

DE ONVERANDERLIJKE ANGST VOOR HET NIEUWE

Merleau Neuféglise

Statiegeld dat op blikjes wordt toegepast, relaties die eindigen, wegen die afgesloten zijn vanwege verbouwingen: het zijn allemaal veranderingen waar we als mens vaak moeite mee hebben. Onze weerstand tegen verandering zit diepgeworteld. Evolutionair gezien is dit erg logisch. In de evolutietheorie geldt immers: als iets werkt, blijft het bestaan, werkt het niet, dan verdwijnt het. Als de gang van zaken functioneert, voelt verandering gevaarlijk. Het is dan ook niet voor niets dat grote veranderingen gedurende de gehele geschiedenis op veel protest stuiten. De stoommachine, spoorwegen, elektriciteit, telefoons, auto's, vliegtuigen, televisie en het internet waren stuk voor stuk technologieën die beangstigend aanvoelden voor de mensen die hun opkomst meemaakten.

Vandaag de dag staan we ook aan de vooravond van een grote verandering waar veel mensen angst voor voelen. Sinds de introductie van diensten als ChatGPT - die draaien op zogenaamde '*Large Language Models*' - is kunstmatige intelligentie of *Artificial Intelligence* (AI) een term waar je nauwelijks nog omheen kan. Het is een technologie die zich in razend tempo in onze samenleving verankert. Zo worden de muziek en films die je aangeraden krijgt op Spotify en Netflix al langere tijd uitgekozen met behulp van AI, en ook de kortingen bij de Albert Heijn worden aan de hand van houdbaarheidsdata door AI bepaald.¹ Daarnaast wordt AI ook steeds meer ingezet in de medische wetenschap, bijvoorbeeld in het diagnosticeren van patiënten, het ontwikkelen van medicijnen, het transcriberen van medische documenten en het op afstand behandelen van patiënten.²

Hoewel deze ontwikkelingen klinken als technologische vooruitgang, is er toch veel afkeer tegen het inzetten van AI in verschillende sectoren. Een van de grootste redenen hiervoor is angst, aldus Erwin John T. Carpio in *Cureus Journal of Medical Science*: 'The usual fear is, will AI take my job away? Am I obsolete?'³ Deze angst voor het verlies van banen omtrent opkomende technologieën is niets nieuws. Zo trokken begin negentiende eeuw de Luddieten, een groep georganiseerde bendes van ambachtslieden, al rellend door Engeland en verwoestten zij de textielmachines die hen zouden moeten vervangen.⁴ Hoewel deze machines destijds vast en zeker de banen van een aantal textielwerkers hebben gekost, zouden we hier vandaag de dag geen moment over malen en zien we de komst van textielmachines als een noodzakelijke en positieve technologische vooruitgang. Daarnaast heeft de komst van de textielmachine uiteindelijk een stuk meer banen opgeleverd dan dat deze heeft gekost. De machine werd in 1800 uitgevonden door Joseph Marie Jacquard uit Lyon. Twee eeuwen later is Lyon Europa's grootste productiecentrum van textiel en herbergt de stad maar liefst 40 textiel laboratoria/scholen, 140 textielbedrijven en 10.000 banen in de textielindustrie.⁵

Een andere angst die op zijn minst zo ver teruggaat als dat mensen woorden op papier zetten is het einde van de wereld. Vandaag de dag is klimaatverandering of AI de meest waarschijnlijke oorzaak van deze apocalyps, een generatie geleden

was het de atoombom. Ook in de Abrahamitische religies vindt deze diepgewortelde angst voor wereldvernietiging zijn weerklank in de vorm van de dag des oordeels. De Maya's voorspelden dat 2012 het einde van een belangrijke cyclus zou markeren en in 1666 dachten ze dat de wereld zou vergaan omdat het jaartal wel erg duivels overkwam.

Dat de wereld ooit eindigt is een feit, maar hoe dat gaat gebeuren weet niemand. Lukraak roepen dat het einde nabij is bij elke verandering die men niet begrijpt is wat mij betreft onnodig. Vrijwel niemand maakte zich in 2012 daadwerkelijk zorgen dat de wereld zou eindigen en in de seculiere wereld liggen weinig mensen wakker om het Laatste Oordeel. Het woord van God is vervangen door de wetenschap als hoogste autoriteit, maar zelfs de wetenschap kan (nog) niet in de toekomst kijken. De mens is een veerkrachtig wezen dat zich als ongedierte nestelt waar het zich nestelen kan. Hoewel klimaatverandering Zuid-Europa in een verlenging van de Sahara zou kunnen veranderen, of zelfs een nieuwe ijstijd zou kunnen inluiden, heeft de mens voor hetere vuren gestaan. De laatste ijstijd hebben we desnoods overleefd met dierenvachten en scherpe stokken! Werelden die eindigen zijn een voorwaarde voor de geboorte van nieuwe dingen: het einde van de Tweede Wereldoorlog lastte de langste periode van (relatieve) vrede en stabiliteit die Europa ooit heeft gekend; de dood van een derde van Europa ten tijde van de zwarte dood resulteerde in betere leef en werkomstandigheden voor de mensen die overbleven; en de val van het Romeinse Rijk zette een serie kettingreacties in gang die de wereld van vandaag de dag nog steeds beïnvloeden en definiëren.

Misschien ga ik aan mijn punt voorbij. Ik denk echter dat het belangrijk is om af en toe uit te zoomen en vanuit een historisch perspectief naar hedendaagse ontwikkelingen te kijken. Wat nu belangrijk lijkt is over vijfhonderd jaar misschien vergeten en de problemen die ons 's nachts wakker houden, eindigen misschien wel met een grote sisser. Wanneer het gaat om AI denk ik dat we best wel voorzichtig enthousiast en nieuwsgierig kunnen zijn. Belangrijk is vooral dat er zorgvuldig gewerkt wordt aan beleid omtrent AI zoals dit met andere gevaarlijke technologieën, zoals nucleaire wapens en vliegtuigen, ook is gedaan. Dit is iets waar de Europese Raad sinds het voorstellen van de *Artificial Intelligence Act* in 2021 overigens al mee bezig is.⁶ Zolang we goed nadenken over waar we heen willen met deze nieuwe technologie, en we nog even wachten met het toepassen van AI in autonome oorlogsmachines, denk ik dat we ons voorlopig niet al te veel zorgen hoeven te maken.

Merleau Neuféglise is redacteur bij *Skript Historisch Tijdschrift* en volgt de pre-master 'Archaeology' aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn interesse gaat uit naar de oudheid met een specialisatie in de Laat-Romeinse tijd.

Eindnoten

1 'Kunstmatige intelligentie', Albert Heijn (geraadpleegd op 15 april 2024): <https://www.ah.nl/over-ah/in-novatie/kunstmatige-intelligentie>.

2 Basu, et al., 'Artificial intelligence' (2020) 1.

3 Carpio, 'Overcoming Fear, Uncertainty, and Doubt' (2023) 1.

4 Britannica, 'Luddite' (2024).

5 Isaacson, 'New Luddite fears are misplaced' (2015).

Dit is zeer simplistisch verwoord om mijn punt te verduidelijken. Mocht u meer interesse hebben in dit onderwerp is dit een leuk introducerend artikel:

<https://history.wustl.edu/news/how-black-death-made-life-better>.

6 Fernhout en Duquin, 'The EU Artificial Intelligence Act'.